

Capitol preliminar

Patrimoniul

1. Noțiunea de patrimoniu

O definiție legală a patrimoniului este oferită de art. 31 C. civ., potrivit căruia orice persoană fizică sau persoană juridică este titulară a unui patrimoniu care include toate drepturile și datoriile ce pot fi evaluate în bani și aparțin acesteia.

Altfel spus, prin *patrimoniu* se înțelege *totalitatea drepturilor și obligațiilor cu valoare economică ce aparțin unui subiect de drept*.

În Codul civil, noțiunea de patrimoniu este menționată în diferite norme juridice, dintre care amintim: art. 187, care dispune că „orice persoană juridică trebuie să aibă o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu, afectat realizării unui anumit scop licit și moral, în acord cu interesul general”; art. 214, potrivit căruia „membrii organelor de administrare au obligația să asigure și să mențină separația dintre patrimoniul persoanei juridice și propriul lor patrimoniu”; art. 235, care prevede că „în cazul absorbției, drepturile și obligațiile persoanei juridice absorbite se transferă în patrimoniul persoanei juridice care o absoarbe”; art. 792, conform căruia „persoana care este împuternicită, prin legat sau convenție, cu administrarea unuia sau mai multor bunuri, a unei mase patrimoniale sau a unui patrimoniu care nu îi aparține are calitatea de administrator al bunurilor altuia”; art. 1114 alin. (2), care stipulează că moștenitorii legali și legatarii universali sau cu titlu universal răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii numai cu bunurile din patrimoniul succesoral, proporțional cu cota fiecăruia etc.

Sunt excluse, astfel, din conținutul patrimoniului drepturile nepatrimoniale, cum ar fi dreptul la nume (art. 82 C. civ.), dreptul la viață privată (art. 71 C. civ.), dreptul la demnitate (art. 72 C. civ.) etc.

Cu toate acestea, deși aceste drepturi nu fac parte din patrimoniul unei persoane, dacă prin încălcarea lor se cauzează un prejudiciu, atunci se va naște în patrimoniul acelei persoane un drept de creanță împotriva autorului faptei ilicite, ce constă în repararea prejudiciului produs.

În acest sens, art. 253 alin. (4) C. civ. stabilește că, pe lângă acțiunile la care persoana fizică ale cărei drepturi nepatrimoniale au fost încălcate ori amenințate este îndreptățită (de exemplu, interzicerea săvârșirii faptei ilicite, încetarea încălcării și interzicerea pentru viitor, constatarea caracterului ilicit al faptei săvârșite), aceasta „poate cere despăgubiri sau, după caz, o reparație patrimonială pentru prejudiciul, chiar nepatrimonial, ce i-a fost cauzat, dacă vătămarea este imputabilă autorului faptei prejudiciabile”.

2. Elementele patrimoniului

Pornind de la definiția dată patrimoniului de Codul civil, rezultă că acesta este alcătuit din două elemente:

- latura activă (activul patrimonial);
- latura pasivă (pasivul patrimonial).

Activul patrimonial cuprinde toate drepturile patrimoniale (exprimabile pecuniar). Poate fi vorba fie despre drepturi reale, precum dreptul de proprietate asupra anumitor bunuri, dreptul de superficie asupra unui teren, dreptul de uzufruct asupra unor bunuri, dreptul de abitație asupra unei locuințe etc., fie despre drepturi de creanță (drepturi personale), cum ar fi dreptul de a primi suma împrumutată, dreptul de a folosi locuința închiriată, dreptul de a încasa chiria pentru bunul dat în locațiune, dreptul de a folosi bunul dat în comodat, dreptul de a primi prețul lucrului vândut, dreptul de a utiliza energia electrică în urma încheierii unui contract de furnizare a acesteia etc.

Din punct de vedere economic, activul patrimonial se împarte în capitaluri și venituri.

Capitalul reprezintă expresia valorică a unor bunuri care fac parte din patrimoniul unei persoane.

Bunurile pot fi producătoare de venituri (de exemplu, un imobil închiriat produce chirii, acțiunile prin care titularul participă în capitalul social al unei societăți comerciale pe acțiuni produc dividende) sau neproductive (cum ar fi un imobil în care locuiește proprietarul, o bibliotecă de cărți).

Veniturile reprezintă resurse periodice care sunt realizate de o anumită persoană și care fac să între în patrimoniul acesteia valori în bani. În acest sens, art. 548 alin. (4) C. civ. prevede că „fructele civile sunt veniturile rezultate din folosirea bunului de către o altă persoană în virtutea unui act juridic, precum chiriile, arenzile, dobânzile, venitul rentelor și dividendele”. Așadar, veniturile pot avea origine diversă, reprezentând sume de bani

obținute din exploatarea unui bun productiv, cum ar fi chiriile încasate prin închirierea unui imobil, dividendele produse de acțiunile unei societăți comerciale, dobânzile unor sume împrumutate etc. Dar veniturile pot consta și în bunuri în natură, cum ar fi produsele obținute prin arendarea unei suprafețe de teren^[1].

Pasivul patrimonial este alcătuit din toate datoriile evaluabile pecuniar pe care le are o anumită persoană.

Datoria poate consta fie într-o obligație de a da (de a transmite sau constitui un drept real), fie într-o obligație de a face (de a preda un bun, de a presta un serviciu sau de a executa o lucrare), fie într-o obligație de a nu face (de a se abține de la o acțiune la care, în lipsa abținerii, era îndreptățit).

3. Caracterele juridice ale patrimoniului

a) *Patrimoniul este o universalitate juridică*, în sensul că drepturile și obligațiile ce îl alcătuiesc sunt privite în totalitatea lor, fără a interesa identitatea fiecărui drept sau a fiecărei obligații.

De aici decurg două consecințe:

– drepturile și obligațiile care alcătuiesc patrimoniul sunt legate între ele, formând un tot unitar (nu se exclude însă ipoteza în care patrimoniul să fie format dintr-o grupare de mase de bunuri, fiecare masă având un regim juridic distinct);

– drepturile și obligațiile care alcătuiesc patrimoniul sunt distincte de universalitate, astfel încât schimbările ce se produc în legătură cu aceste drepturi și obligații nu pun în discuție însăși universalitatea în ansamblul ei.

Articolul 541 C. civ. reglementează și noțiunea de universalitate de fapt. Astfel, „constituie o universalitate de fapt ansamblul bunurilor care aparțin aceleiași persoane și au o destinație comună stabilită prin voința acesteia sau prin lege. Bunurile care alcătuiesc universalitatea de fapt pot, împreună sau separat, să facă obiectul unor acte sau raporturi juridice distincte”.

Prin urmare, universalitatea de fapt este caracterizată prin aceea că bunurile ce o compun au același proprietar și o destinație comună dată de acesta. De exemplu, titularul patrimoniului constituie, din mai multe bu-

^[1]C. BÎRSAN, *Drept civil. Drepturile reale principale în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 8.

nuri, o universalitate de fapt cu scopul de a constitui un drept de uzufruct asupra acestei universalități (art. 706 C. civ.).

b) *Orice persoană are un patrimoniu*, calitatea unei persoane fizice sau juridice de subiect de drept implicând, în mod necesar, existența unui patrimoniu, această trăsătură rezultând din redactarea art. 31 C. civ.

Mai mult, anumite elemente ale activului patrimonial pot fi dobândite chiar înainte de nașterea persoanei fizice, având în vedere dispozițiile art. 36 C. civ., potrivit căruia „drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune, însă numai dacă el se naște viu”.

c) *Patrimoniul este unic*, deci o persoană fizică sau juridică are un singur patrimoniu, oricât de multe drepturi și obligații s-ar include în acesta. Codul civil stabilește că un subiect de drept este titularul unui singur patrimoniu, acest lucru reieșind și din redactarea art. 31 alin. (1), care prevede că „orice persoană fizică sau juridică este titulară a unui patrimoniu (...)”.

Caracterul unicității patrimoniului există chiar și atunci când o persoană fizică deține calitatea de asociat unic al unei societăți comerciale cu răspundere limitată. În acest caz, persoana fizică este titularul unui singur patrimoniu în care se va regăsi dreptul pe care îl are asupra părților sociale din capitalul social al societății comerciale. Și aceasta din urmă, la rândul său, este titulară a unui patrimoniu propriu, distinct de cel al asociatului unic, așa cum reiese și din interpretarea art. 187 C. civ., potrivit căruia „orice persoană juridică trebuie să aibă o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu, afectat realizării unui anumit scop licit și moral, în acord cu interesul general”.

d) *Patrimoniul este divizibil*, în sensul că, deși este unic, elementele sale nu au unul și același regim juridic, ci, dimpotrivă, patrimoniul se împarte în mai multe grupe, mase, categorii de drepturi și obligații, fiecare având un regim juridic propriu.

Astfel, potrivit art. 31 alin. (2) C. civ., patrimoniul „poate face obiectul unei diviziuni sau afectățiuni numai în cazurile și condițiile prevăzute de lege”.

Patrimoniile de afectățiune sunt definite de Codul civil ca fiind „masele patrimoniale fiduciare, constituite potrivit dispozițiilor titlului IV al cărții a III-a, cele afectate exercitării unei profesii autorizate, precum și alte patrimonii determinate potrivit legii”.

Prin urmare, patrimoniul unei persoane poate cuprinde mai multe mase patrimoniale, constituite în condițiile legii, printre care amintim masa patrimonială de afectățiune (acea diviziune a patrimoniului care cuprinde bunurile afectate exercitării unei profesii autorizate) și masa patrimonială fiduciară.

Menționăm faptul că noțiunea de patrimoniu de afectățiune exista în dreptul nostru anterior intrării în vigoare a Codului civil din 2009, fiind reglementat în diferite acte normative care stabileau cadrul general de exercitare a diferitelor profesii liberale. Amintim, în acest sens, prevederile art. 6 alin. (1) teza a II-a din O.U.G. 86/2006 privind organizarea activității practicienilor în insolvență, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care stabilesc regimul juridic al patrimoniului de afectățiune al practicianului în insolvență, dispunând că „patrimoniul cabinetului individual este afectat exclusiv activității profesionale și are regimul patrimoniului profesional de afectățiune”, precum și alin. (2) al aceluiași articol, conform căruia „patrimoniul profesional de afectățiune reprezintă totalitatea bunurilor, drepturilor și obligațiilor practicianului în insolvență afectate scopului exercitării profesiei sale, constituite ca o fracțiune distinctă a patrimoniului practicianului, separată de gajul general al creditorilor personali ai acestuia”.

Fiducia este definită de art. 773 C. civ. ca fiind „operațiunea juridică prin care unul sau mai mulți constitutori transferă drepturi reale, drepturi de creanță, garanții ori alte drepturi patrimoniale sau un ansamblu de asemenea drepturi, prezente ori viitoare, către unul sau mai mulți fiduciar care le exercită cu un scop determinat, în folosul unuia sau mai multor beneficiari. Aceste drepturi alcătuiesc o masă patrimonială autonomă, distinctă de celelalte drepturi și obligații din patrimoniile fiduciarilor”.

În cazul în care o astfel de diviziune sau afectățiune există, „transferul drepturilor și obligațiilor dintr-o masă patrimonială în alta, în cadrul aceluiași patrimoniu, se face cu respectarea condițiilor prevăzute de lege și fără a prejudicia drepturile creditorilor asupra fiecărei mase patrimoniale”. Un astfel de transfer dintr-o masă patrimonială în alta nu constituie o înstrăinare (art. 32 C. civ.).

Astfel, în cazul constituirii patrimoniului profesional individual, condițiile de constituire sunt prevăzute de art. 33 alin. (1) C. civ., potrivit căruia „constituirea masei patrimoniale afectate exercitării în mod individual a unei profesii autorizate se stabilește prin actul încheiat de titular, cu res-

pectarea condițiilor de formă și de publicitate prevăzute de lege”. Această regulă se aplică și în cazul măririi sau micșorării patrimoniului profesional individual.

Așadar, în afara formei actului juridic cerut de lege pentru un astfel de transfer de drepturi și obligații dintr-o masă patrimonială în alta, trebuie respectate și condițiile de publicitate impuse de lege în legătură cu masa patrimonială din care este transferat dreptul sau obligația, cât și cu masa patrimonială în care acesta este transferat.

Articolul 2324 alin. (3) C. civ. instituie regula potrivit căreia „creditorii ale căror creanțe s-au născut în legătură cu o anumită diviziune a patrimoniului, autorizată de lege, trebuie să urmărească mai întâi bunurile care fac obiectul acelei mase patrimoniale. Dacă acestea nu sunt suficiente pentru satisfacerea creanțelor, pot fi urmărite și celelalte bunuri ale debitorului”. Prin excepție de la această regulă, alin. (4) al aceluiași articol dispune că „bunurile care fac obiectul unei diviziuni a patrimoniului afectate exercițiului unei profesii autorizate de lege pot fi urmărite numai de creditorii ale căror creanțe s-au născut în legătură cu profesia respectivă. Acești creditorii nu vor putea urmări celelalte bunuri ale debitorului”.

Din categoria aplicațiilor divizibilității patrimoniului, amintim:

– în cazul regimului comunității legale, în patrimoniul soților se găsesc bunuri comune și bunuri proprii. Astfel, potrivit art. 339 C. civ., „bunurile dobândite în timpul regimului comunității legale de oricare dintre soți sunt, de la data dobândirii lor, bunuri comune în devălmășie ale soților”.

Articolul 340 C. civ. enumeră bunurile proprii ale fiecărui soț:

- bunurile dobândite prin moștenire legală, legat sau donație, cu excepția cazului în care dispunătorul a prevăzut, în mod expres, că ele vor fi comune;
- bunurile de uz personal;
- bunurile destinate exercitării profesiei unuia dintre soți, dacă nu sunt elemente ale unui fond de comerț care face parte din comunitatea de bunuri;
- drepturile patrimoniale de proprietate intelectuală asupra creațiilor sale și asupra semnelor distinctive pe care le-a înregistrat;
- bunurile dobândite cu titlu de premiu sau recompensă, manuscrisele științifice sau literare, schițele și proiectele artistice, proiectele de invenții și alte asemenea bunuri;

- indemnizația de asigurare și despăgubirile pentru orice prejudiciu material sau moral adus unuia dintre soți;
 - bunurile, sumele de bani sau orice valori care înlocuiesc un bun propriu, precum și bunul dobândit în schimbul acestora;
 - fructele bunurilor proprii;
- în cazul moștenirii, art. 1114 alin. (2) C. civ. prevede că „moștenitorii legali și legatarii universali sau cu titlu universal răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii numai cu bunurile din patrimoniul succesoral, proporțional cu cota fiecăruia”;
- în cazul partajului succesoral, potrivit art. 1156 alin. (1) C. civ., creditorii personali ai unui moștenitor nu pot urmări, înainte de partaj, partea acestuia din bunurile moștenirii.

e) *Patrimoniul este intransmisibil*, în sensul că o persoană nu poate transmite, prin acte juridice între vii, întreg patrimoniul său. Astfel, o persoană fizică sau juridică poate transmite prin acte juridice între vii unul sau mai multe drepturi din patrimoniul său, însă nu întreg patrimoniul.

Transmisiunea patrimoniului în integralitatea lui poate avea loc numai la decesul unei persoane fizice, respectiv în caz de încetare a unei persoane juridice.

4. Funcțiile patrimoniului

4.1. Patrimoniul constituie garanția comună a creditorilor chirografari

Garanția comună a creditorilor chirografari asupra patrimoniului debitorului este instituită de art. 2324 alin. (1) C. civ., potrivit căruia „cel care este obligat personal răspunde cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare. Ele servesc drept garanție comună a creditorilor săi”.

Astfel, față de creditorii chirografari, adică acei creditori care nu au o garanție reală, debitorul răspunde cu bunurile sale prezente și viitoare, deci, cum se spunea metaforic, patrimoniul constituie gajul general al creditorilor chirografari.

Garanția comună (gajul general) privește toate bunurile urmăribile ale debitorului din momentul executării silite, indiferent de modificările petrecute în patrimoniul debitorului de la data nașterii creanței și până la data executării silite.

Obiectul garanției comune (dreptului de gaj general al creditorilor chirografari) îl constituie însuși patrimoniul debitorului, iar nu bunuri concrete, individualizate din acest patrimoniu. Astfel, debitorul poate să înstrăineze bunuri din patrimoniu ori să dobândească alte bunuri, actele de dispoziție ale debitorului cu privire la aceste bunuri fiind opozabile creditorilor chirografari, cu excepția acelor acte juridice prin care le sunt fraudate interesele. Dacă actele de înstrăinare au caracter fraudulos, creditorii chirografari se pot prevala de dispozițiile art. 1562 alin. (1) C. civ. ce reglementează acțiunea revocatorie. Astfel, potrivit articolului menționat, „dacă dovedește un prejudiciu, creditorul poate cere să fie declarate inopozabile față de el actele juridice încheiate de debitor în fraudă drepturilor sale, cum sunt cele prin care debitorul își creează sau își mărește o stare de insolvabilitate”.

Desigur că, așa cum s-a subliniat, patrimoniul constituie garanția comună nu numai pentru creditorii chirografari, ci și pentru creditorii privilegiați, precum și pentru cei care au garanții reale^[1].

Codul civil reglementează și situația în care creanța s-a născut în legătură cu o anumită masă din patrimoniul unei persoane, caz în care devin aplicabile dispozițiile art. 2324 alin. (3) sau, după caz, art. 2324 alin. (4) C. civ.

Trebuie amintit și art. 2325 C. civ., care oferă posibilitatea creditorului și debitorului de a conveni limitarea dreptului creditorului de a urmări bunurile care nu îi sunt ipotecate.

4.2. Patrimoniul explică și permite subrogația reală cu titlu universal

În dreptul nostru civil, subrogația (înlocuirea) este de două feluri: personală și reală.

Subrogația este personală atunci când o persoană ia locul altei persoane, în calitate de titular al unui drept.

Subrogația reală presupune substituirea (înlocuirea) unui bun cu un alt bun.

Subrogația reală poate fi, la rândul său, de două feluri: cu titlu universal și cu titlu particular.

^[1] Pentru dezvoltări, a se vedea V. STOICA, *Drept civil. Drepturile reale principale*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 27.

Subrogația reală cu titlu universal se raportează la cuprinsul întregului patrimoniu, făcându-se abstracție de individualitatea bunului care iese din patrimoniu și a celui care îl înlocuiește.

Vom reține că subrogația reală cu titlu universal:

– se produce automat, fără a fi nevoie ca o dispoziție legală să o prevadă în mod expres;

– interferează cu funcția prezentată anterior, realizându-i conținutul, deoarece locul bunului înstrăinat va fi luat de cel primit, așa încât creditorii chirografari vor putea să urmărească, la scadență, bunurile concrete ce se vor afla în patrimoniul debitorului în momentul declanșării executării silite;

– este în strânsă legătură cu divizibilitatea patrimoniului, în sensul că, în cazul unui patrimoniu divizat, înlocuirea se produce în cadrul aceleiași mase patrimoniale.

Subrogația reală cu titlu particular, spre deosebire de cea cu titlu universal, operează numai atunci când legea o prevede în mod expres și privește un bun determinat.

Există mai multe cazuri de subrogație reală cu titlu particular, dintre care amintim:

– în cazul partajului poate avea loc o strămutare a garanțiilor, așa cum rezultă din art. 682 C. civ., potrivit căruia „garanțiile constituite de un coproprietar asupra cotei sale părți se strămută de drept asupra bunului atribuit acestuia sau, după caz, a sumelor de bani care i-au fost atribuite prin partaj”;

– în cazul încetării dreptului de suprafață, art. 699 alin. (3) C. civ. prevede că ipotecile care grevează dreptul de suprafață se strămută de drept asupra sumei primite de la proprietarul terenului în cazul în care acesta dobândește dreptul de proprietate asupra construcției edificate de suprafațiar, prin accesiu, cu obligația de a plăti valoarea de circulație a acesteia de la data expirării termenului, se extind de drept asupra terenului în cazul în care suprafațiarul este obligat să cumpere terenul la valoarea de circulație pe care acesta ar fi avut-o dacă nu ar fi existat construcția sau se strămută de drept asupra materialelor atunci când constructorul refuză să cumpere terenul, repunându-l în situația anterioară;

– art. 699 alin. (4) C. civ. precizează că ipotecile constituite cu privire la teren se strămută de drept asupra sumei de bani primite de proprietarul terenului în cazul în care suprafațiarul este obligat să cumpere terenul la valoarea de circulație pe care acesta ar fi avut-o dacă nu ar fi existat construc-

ția sau se extind de drept cu privire la întregul teren în cazul constructorul refuză să cumpere terenul, repunându-l în situația anterioară;

– în cazul distrugerii integrale sau parțiale a bunului ce face obiectul uzufructului, art. 748 alin. (2) C. civ. prevede că „uzufructul va continua asupra despăgubirii plătite de terț sau, după caz, asupra indemnizației de asigurare, dacă aceasta nu este folosită pentru repararea bunului”;

– în cazul strămutării garanției, art. 2330 C. civ. stabilește că, „dacă bunul grevat a pierit ori a fost deteriorat, indemnizația de asigurare sau, după caz, suma datorată cu titlu de despăgubire este afectată la plata creanțelor privilegiate sau ipotecare, după rangul lor. Sunt afectate plății acelorași creanțe sumele datorate în temeiul exproprierii pentru cauză de utilitate publică sau cu titlu de despăgubire pentru îngrădiri ale dreptului de proprietate stabilite prin lege”;

– în cazul înstrăinării bunului ipotecat, art. 2393 C. civ. prevede că „cel care achiziționează un bun în cursul obișnuit al activității unei întreprinderi care înstrăinează bunuri de același fel dobândește bunul liber de ipotecile constituite de înstrăinător, chiar dacă ipoteca este perfectă, iar dobânditorul cunoaște existența acesteia. În acest caz, ipoteca se strămută asupra prețului sau altor bunuri rezultate din înstrăinarea bunului ipotecat”;

– în cazul exproprierii pentru cauză de utilitate publică, ipoteca și privilegiul se strămută de drept asupra despăgubirilor stabilite prin hotărâre judecătorească și care trebuie plătite de către expropriator expropriatului [art. 28 alin. (2) din Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, republicată].

4.3. Patrimoniul explică și permite transmisiunea universală și transmisiunea cu titlu universal

Transmisiunea este *universală* atunci când întreg patrimoniul unei persoane se transmite către o altă persoană.

Transmisiunea este *cu titlu universal* atunci când se transmite o fracțiune din patrimoniu.

Această ultimă funcție a patrimoniului trebuie analizată distinct, după cum este vorba de o persoană fizică sau o persoană juridică.

Astfel, la decesul unei persoane fizice, se transmit nu drepturile și obligațiile acesteia privite izolat, ci toate drepturile și obligațiile ce au aparținut subiectului de drept respectiv, ca o universalitate sau ca o fracțiune din

universalitate, după cum transmisiunea se face către un singur moștenitor (legal ori, după caz, legatar universal) sau către mai mulți moștenitori (legali ori legatari universali sau cu titlu universal).

În cazul persoanei juridice, trebuie distins între reorganizarea prin divizare și celelalte forme de reorganizare a persoanei juridice.

Potrivit art. 236 alin. (3) C. civ., „divizarea parțială constă în desprinderea unei părți din patrimoniul unei persoane juridice, care continuă să existe, și în transmiterea acestei părți către una sau mai multe persoane juridice care există sau care se înființează în acest mod”, deci, în cazul divizării parțiale are loc o transmisiune cu titlu universal.

Tot o transmisiune cu titlu universal are loc și în cazul divizării totale, deoarece, deși persoana juridică supusă acestui mod de reorganizare își încetează existența, patrimoniul care a aparținut acesteia se împarte „între două sau mai multe persoane juridice care există deja sau care se înființează prin divizare” [art. 236 alin. (2) C. civ.].

În schimb, în cazul fuziunii, indiferent că ar fi vorba de absorbție sau contopire, are loc o transmisiune universală, ca de altfel și în cazul transformării. Astfel, în cazul absorbției, drepturile și obligațiile (adică întreg patrimoniul) persoanei juridice absorbite se transferă în patrimoniul persoanei juridice care o absoarbe [art. 235 alin. (1) C. civ.], în cazul contopirii persoanelor juridice, drepturile și obligațiile acestora se transferă în patrimoniul persoanei juridice nou-înființate [art. 235 alin. (2) C. civ.], iar în cazul transformării, drepturile și obligațiile persoanei juridice care și-a încetat existența se transferă în patrimoniul persoanei juridice nou-înființate, cu excepția cazului în care prin actul prin care s-a dispus transformarea se prevede altfel [art. 241 alin. (2) C. civ.].

Subliniem că între transmisiunea universală și transmisiunea cu titlu universal nu există deosebiri de ordin calitativ, ci numai de ordin cantitativ.

În lipsa conceptului de patrimoniu, ca totalitate de drepturi și obligații patrimoniale, nu s-ar putea explica de ce în cazul transmisiunii universale sau cu titlu universal se transmit nu numai drepturile patrimoniale, ci și obligațiile patrimoniale.

5. Enumerarea drepturilor reale principale

Din art. 551 și art. 552 C. civ. rezultă că sunt drepturi reale principale:

– dreptul de proprietate, în cele două forme, anume dreptul de proprietate privată și dreptul de proprietate publică;

– dreptul de superficie;

– dreptul de uzufruct;

– dreptul de uz;

– dreptul de abitație;

– dreptul de servitute;

– dreptul de administrare;

– dreptul de concesiune;

– dreptul de folosință;

– alte drepturi cărora legea le recunoaște acest caracter.